

Kunstbeschouwing S

2de graad D-finaliteit

II-Kun-d

BRUSSEL

D/2021/13.758/027

Versie januari 2022

Disclaimer

Gezien de te grote omvang en gedetailleerdheid van het geheel van de basisvorming en de specifieke vorming zoals bepaald door de Vlaamse regering (eindtermen, specifieke eindtermen, beroepskwalificaties) zal er, in tegenstelling tot het oorspronkelijke opzet van onze leerplannen, veelal onvoldoende ruimte zijn om de leerplandoelen in dit leerplan met voldoende diepgang te realiseren binnen de beschikbare onderwijstijd of voor het schoolbestuur, het lerarenteam of de individuele leraar om eigen inhoudelijke of didactische keuzes te maken.

De leerplannen 2de graad zijn opgesteld onder voorbehoud van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof met betrekking tot het verzoekschrift waarmee de vernietiging van dat decreet wordt gevraagd.

Naargelang de samenstelling van de studierichting waarvoor een leerplan geldt, integreren de leerplandoelen eindtermen basisvorming, cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. In de concordantietabel geven we duidelijk aan welke leerplandoelen de eindtermen basisvorming, de cesuurdoelen en/of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie realiseren. De opgenomen cesuurdoelen en de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie werden in overleg met de onderwijsverstrekkers vastgelegd en zijn onder voorbehoud van de goedkeuring van de curriculumdossiers 2de graad.

1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Net zoals in de eerste graad zijn de nieuwe leerplannen van de tweede graad ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool en gaan ze uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialogeschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze** na de tweede graad. Het proces van de studiekeuze eindigt immers niet na de eerste graad. In de tweede graad onderzoeken leerlingen meer gericht waar hun capaciteiten liggen en wat hun talenten zijn. Leerplannen zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. De doelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen die voor een bepaalde studierichting kiezen. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen voor een meer geprofileerde studierichting in de derde graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school [\[zie disclaimer\]](#).

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de tweede graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen binnen een finaliteit en een studierichting. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de tweede graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang tussen vakken binnen studierichtingen en over studierichtingen en finaliteiten. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan voor welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren algemene vorming (incl. godsdienstleraren) en leraren specifieke vorming om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een vakleraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.

- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn daarbij

gastvrije plaatsen waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **generieuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

[zie disclaimer]

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. Ter ondersteuning van leraren(teams) geven we voor bepaalde leerplanonderdelen louter een indicatie van de nodige onderwijstijd. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen, welke methodieken ze hanteren.

1.4 Differentiatie

De nieuwe leerplannen bieden volop kansen om gedifferentieerd te werken. Ze laten toe om te differentiëren op verschillende manieren:

- verschillende inhoudelijke keuzes;
- doelen integreren;
- inhouden verbreden door andere contexten aan bod te laten komen;
- verdieping aanbieden;
- in te spelen op verschillen in het abstractievermogen van leerlingen.

Differentiëren is van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen die starten in een studierichting van de tweede graad en voor wie dit leerplan bestemd is, behoren immers wel tot de doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Dikwijls hebben zij reeds een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de eerste graad, de gevolgde basisoptie, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen.

Ook de motivatie van leerlingen is soms sterk verschillend. Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door het aanbieden van meer kennis of vaardigheden leerlingen uit te dagen.

Verschiede leerinhouden aanbieden aan verschillende leerlingen is één vorm van differentiatie. Andere mogelijkheden zijn differentiëren in didactiek, in graad van autonomie en ondersteuning. De ene leerling kan snel zelfstandig werken, de andere heeft intense begeleiding nodig. In de wenken bij de leerplandoelen verwijzen we soms naar differentiatiemogelijkheden. Dat kan door al dan niet ondersteuning of hulpmiddelen aan te bieden in de vorm van voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...

Didactische differentiatie kan ook betrekking hebben op het flexibel aanwenden van de beschikbare

leertijd, zoals variëren in tempo van onderwijzen en in leertempo van leerlingen, de ene leerling of leerlingengroep wat meer tijd geven dan de andere om hetzelfde te leren. Differentiatie kan ook door leerlingen naar verschillende producten te laten toewerken die dan naar gedifferentieerde vormen van evaluatie leiden.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het leerplanconcept en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de samenhang met de eerste graad, de samenhang in de tweede graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle leerplandoelen zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de **tweede graad**. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar relevant verwijzen we ook naar **samenhang met de eerste graad** en naar specifieke items die reeds in de leerplannen van de eerste graad aan bod kwamen.

Ten slotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen, cesurodoelen of doelen die leiden naar beroepskwalificaties.

1.6 Tot slot

[zie disclaimer]

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen

gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische begeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Samenhang met de eerste graad

In de eerste graad en in de tweede graad is artistieke vorming voor alle leerlingen in alle studierichtingen een onderdeel van de algemene vorming. In de eerste graad kwam dit aan bod via de vakken Muziek en Beeld of via het vak Artistieke vorming.

Het vak Kunstbeschouwing verbreedt en verdiept deze artistieke vorming in de tweede graad. Leerlingen zijn op deze leeftijd in staat om meer bewust te kijken en te luisteren naar kunst.

2.2 Samenhang in de tweede graad binnen de studierichting

In de studierichting Humane wetenschappen bestaat er samenhang tussen Kunstbeschouwing en Artistieke vorming. Kunstbeschouwing en kunstexpressie versterken elkaar.

Ook de samenhang met het leerplan Geschiedenis is van belang. Beide leerplannen steunen op een (kunst)historisch referentiekader.

2.3 Plaats in de lessentabel

In de modellessentabel zijn voor dit leerplan drie graaduren voorzien. [\[zie disclaimer\]](#)

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Kunstbeschouwing en het vormingsconcept

Het leerplan Kunstbeschouwing is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. We streven in dit leerplan naar een integratie van culturele vorming, maatschappelijke & historische vorming en talige vorming.

Via kunst stimuleren we jongeren om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Vanuit kunst gaan leerlingen de dialoog aan met zichzelf, de anderen en de wereld. Door kunst brengen ze die dialoog in beeld. Kunst laat zien hoe kwetsbaar jongeren vaak zijn, maar tegelijk ook hoe beloftevol ze zijn. Tieners zitten daarbij in een levensfase waar ze op zoek zijn naar zichzelf. Door te kijken naar beelden en te luisteren naar muziek herkennen, verwoorden en verbeelden jonge mensen die eigen zoektocht. Klanken, woorden en beelden kunnen troosten en versterken. Kunst kan daarenboven iets genereus hebben. Ze opent vergezichten en nieuwe perspectieven. Kunst schenkt hoop aan jonge mensen. Schoonheid kan weliswaar de wereld niet veranderen, maar kan jonge mensen helpen om van een meer duurzame en rechtvaardige wereld te dromen en die te verbeelden.

3.2 Krachtlijnen

De leerlingen beleven kunst

De leerlingen interesseren zich voor kunst door ernaar te luisteren en te kijken en door kunst te ervaren en ervan te genieten. Door in aanraking te komen met verschillende artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses, mogelijkheden en de diverse expressieve talen.

De leerlingen begrijpen kunst

De leerlingen beschrijven en analyseren vorm, inhoud, context en functie van kunstwerken. Ze situeren kunstwerken in een breed kunsthistorisch referentiekader. Ze maken kennis met een rijk cultureel erfgoed doorheen tijd en ruimte. Ze leren verschillende vormen van kunst kennen. Ze verbreden hun artistieke horizon en leren kunstwerken interpreteren via beschrijving en analyse.

De leerlingen waarderen kunst

De leerlingen waarderen kunst. Ze drukken hun kunstappreciatie uit op gebied van esthetiek, vertolking van idee, herinnering, emotie, kracht en waarde van kunst.

Ze verbeelden of verwoorden hoe ze kunst ervaren en beleven, wat hen aangrijpt of onverschillig laat. Ze motiveren hun oordeel en appreciëren ook het oordeel van anderen. Daarbij ontwikkelen ze het vermogen om hun eigen creatieve en expressieve opvattingen af te toetsen aan die van anderen.

De leerlingen integreren kunst in hun persoonlijke ontwikkeling

Door hun kennis, gevoelens en gedachten met anderen te delen, krijgen artistieke uitingen en de samenhang ervan, niet alleen betekenis voor henzelf, maar ook voor anderen en de wereld. Leerlingen groeien naar een persoonlijke en bewuste kunstbeleving, worden meer volwassen cultuurparticipanten, waardoor ze zelf op zoek gaan naar voor hen betekenisvolle kunstuitingen.

3.3 Opbouw

Het leerplan beschrijft kunstbeschouwing in fasen, die niet op een rigide manier van elkaar gescheiden kunnen of mogen worden. De fasen vormen een groeilijn die kan inspireren als leerlijn bij het leerplan. Het kunstanalysekader van M.T.A. van de Kamp en de theorie van M. Parsons waren belangrijke inspiratiebronnen voor de opbouw van het leerplan.

Opbouw	Beleven	Ervaring	Zich aangesproken voelen door, (her)kennen van, aansluiten bij de eigen ervarings- en leefwereld en die van anderen.	LPD 1, 2
		Affect	Uitdrukkingskracht wekt een intens gevoel op, beseffen dat het kunstwerk een interne en sterke kracht heeft die je kan raken.	LPD 3
	Beschrijven en begrijpen	Vorm	De vormkenmerken van een kunstwerk herkennen, benoemen en begrijpen vanuit de kunststaal die eigen is aan het kunstwerk.	LPD 6
		Inhoud	Het verhaal van een kunstwerk vertellen, de inhoud beschrijven en begrijpen.	LPD 7

		Context	Het kunstwerk situeren in zijn historische context van tijd, ruimte en maatschappij. Het kunstwerk begrijpen vanuit zijn ontstaan.	LPD 8 (ondersteund door referentiekader vanuit LPD 4 en 5)
		Functie	De functie van een kunstwerk beschrijven en begrijpen.	LPD 9
	Analyseren	Analyse	Een kunstwerk analyseren vanuit zijn vorm, inhoud, context en functie.	LPD 10
	Interpreteren en waarderen	Interpretatie	Een kunstwerk interpreteren.	LPD 11, 12
		Waardering	Vanuit vorige stadia ontstaat openheid en afstand die het mogelijk maakt kunst vanuit een persoonlijk interpretatiekader te bekijken en te beluisteren en kunst te waarderen.	LPD 13

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang in de tweede graad

De opbouw van een kunsthistorisch referentiekader is een belangrijk aspect binnen dit leerplan. Daarbij maakt de vakgroep een keuze tussen een thematische, een chronologische opbouw of een zinvolle mengvorm:

- Een thematische opbouw waarbij de leraar onderwerpen of thema's vanuit verschillende invalshoeken (cultureel, geografisch, historisch ...) behandelt en deze kadert binnen het kunsthistorisch referentiekader.
Voorbeelden:
 - emoties in beeldende kunst, muziek en dans, over de kunstvormen heen;
 - het gebruik van taal en verhalen in de kunst (Bijbelse verhalen, mythen en sagen, oorsprongsverhalen, utopische en dystopische verhalen ...);
 - stem in opera, popmuziek, film, theater;
 - herhaling, variatie, contrast, verwachting en verrassing (invloed en stijlbreuken van kunstperiodes);
 - film (genres; filmtaal met beeldkader, montage, geluid, muziek; vergelijking met stripverhalen);
 - muurkunst (van prehistorie tot hedendaagse graffiti kunst);
 - het menselijk schoonheidsideaal (van de klassieke oudheid over de renaissance tot de actuele kunst; cross-cultureel);
 - lijnen en vormen in de kunst (Egyptische kunst, Islamitische kunst, Japanse kunst, kubisme, pointillisme ...);
 - onderwerpen vanuit de actualiteit;
 - ...
- Een chronologische opbouw waarbij de leraar in de tweede graad de kunst van de prehistorie tot de barok of rococo behandelt en in de derde graad de moderne en hedendaagse kunst. Deze opbouw sluit aan bij het leerplan geschiedenis en neemt de historische inbedding en evolutie van kunsten als uitgangspunt. Het hanteren van een chronologische opbouw biedt kansen om verbanden te leggen tussen oudere kunstwerken en actuele kunst.

3.4.2 Samenhang met de derde graad

Het lerarenteam en de leraar maken een keuze om een leerlijn te ontwerpen binnen het vak Kunstbeschouwing over de tweede en derde graad.

Belangrijk is dat een aantal principes worden gerespecteerd die van betekenis zijn omwille van de ontwikkeling van de leerling doorheen de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. Leerlingen groeien in mogelijkheden om leerinhouden te beheersen:

- van meer concrete naar meer abstracte inhouden;
- van eenvoudige voorbeelden en situaties naar meer complexe verbanden;
- van begeleid naar meer autonoom reflecteren, analyseren en interpreteren; van kunst appreciëren tot zelf keuzes maken als volwassen cultuurparticipant.

Een voorbeeld.

In de tweede en de derde graad behandel je de vraag 'wat is kunst?'. De behandeling van eenzelfde doel in de twee graden verschilt omwille van de zich ontwikkelende leerlijn.

In de tweede graad vertrek je vanuit het concrete ervaren van leerlingen: wat is kunst voor henzelf? Welke kunstvormen kennen ze? Je verruimt daarbij de blik van de leerlingen door extra elementen en kunstvormen aan te brengen. Dat blijft echter op een concreet niveau.

In de derde graad behandel je dezelfde vraag op een meer theoretisch en abstract niveau vanuit een kunstfilosofische benadering en de behandeling van verschillende kunsttheorieën.

In de tweede graad vertrek je vanuit een aantal vaste criteria, die het antwoord op de vraag minder complex maken (bv. vakmanschap, esthetische waarde, originaliteit, expressiviteit, economische waarde ...). Door te werken met een aantal criteria krijgen leerlingen in de tweede graad een 'houvast' om af te wegen in welke mate deze criteria aanwezig zijn in een kunstwerk om het als 'kunst' te beoordelen of niet ... Dit maakt het antwoord op de vraag eenvoudiger.

In de derde graad wordt het antwoord op de vraag complexer door bijvoorbeeld te vertrekken van de omgekeerde vraag ('wat is geen kunst?') om tot een onderscheid te komen tussen kunst en kitsch of tussen highbrow en lowbrow, zeker in relatie tot hedendaagse kunst. Ook sociologische en filosofische benaderingen als bijvoorbeeld die van Bourdieu en Foucault kunnen dan aan bod komen.

In de derde graad zijn leerlingen meer in staat om autonoom te reflecteren binnen een meer open kader. Ze begrijpen dat er 'zoveel definities van kunst bestaan als er mensen zijn', terwijl leerlingen in de tweede graad misschien nog meer houvast nodig hebben. Op die manier leer je leerlingen in de derde graad ook groeien als volwassen cultuurparticipant. Ze leren zelf keuzes maken omdat ze beter begrijpen dat artistieke keuzes niet vooraf gegeven en niet volkomen objectiveerbaar zijn.

3.5 Aandachtspunten

- Leerlingen zullen kunst meer appreciëren als ze de kunstwerken echt te zien of te horen krijgen. Door museumbezoek, architectuurbezoek, concerten, tentoonstellingsbezoek vergroot je hun kennis en versterk je hun interesse.
- Kunstbeleving versterk je door ze interdisciplinair aan te bieden. Daarbij is samenwerking met andere vakken belangrijk. Je kan samenwerken met artistieke vorming, geschiedenis, godsdienst, taal, filosofie, sociologie en psychologie ...
- Artistieke vorming en kunstbeschouwing versterken elkaar. De school gaat na op welke manier kunstexpressie en kunstbeschouwing elkaar kunnen versterken.

4 Leerplandoelen

4.1 Beleven

LPD 1 De leerlingen drukken hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen uit met aandacht voor subjectieve voorkeuren.

- ✓ Je stimuleert de interesse voor kunst bij leerlingen. “Interesse” komt uit het Latijn en betekent letterlijk “ertussen staan” (inter-esse), te midden van de kunst staan. Je leert leerlingen inzien en beseffen dat kunst hen omringt, veel meer dan ze beseffen. Je vraagt leerlingen naar de eigen culturele interesse zoals die in hun keuzes en in hun voorkeuren tot uitdrukking komt.

LPD 2 De leerlingen drukken hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen van anderen uit.

Samenhang tweede graad: II-MEAV-d LPD A1, A2.

- ✓ Je laat leerlingen ervaren op welke manier ze hun culturele interesse kunnen verrijken door te kijken en te luisteren naar wat anderen interessant vinden. Je stimuleert leerlingen tot een open en zo onbevooroordeeld mogelijke kijk- en luisterattitude.
- ✓ Daarbij heb je aandacht voor positieve ervaringen, maar ook voor aversie en onbegrip van leerlingen. Leerlingen hoeven niet alles wat de leraar aanbiedt te appreciëren. Je laat leerlingen gedachten en emoties over kunstuitingen respectvol en gemotiveerd verwoorden in een continuüm van positief tot negatief en van niet-waardevol naar waardevol.
- ✓ Je motiveert leerlingen om hierover met elkaar en met jou in dialoog te gaan.
- ✓ Je laat leerlingen nadenken over wat kunst is of kan zijn door een aantal handvatten aan te reiken. In de tweede graad kan je vanuit de volgende insteken vertrekken:
 - de vraag ‘wat is kunst?’ leidt snel naar een onderscheid tussen verschillende kunstvormen (beeldende kunst, architectuur, film, fotografie, muziek, dans, theater ...). Je kan leerlingen laten verwoorden in welke mate ze (niet) aangesproken worden door de verschillende kunstvormen en hen laten aantonen waarom ze een voorkeur hebben voor bepaalde kunstvormen of ‘niks voelen voor’ andere;
 - vertrekkend van het bestaan van verschillende kunstvormen, ligt het voor de hand dat leerlingen kunst ook zien als een vorm van communicatie met een ‘zender’ die een ‘boodschap’ naar een ‘ontvanger’ stuurt en daarvoor een specifieke ‘kunsttaal’ als code gebruikt om indrukken, gedachten, gevoelens tot uiting te brengen, maar dat ruis kan optreden zonder begrip van de code en context. Zo zien leerlingen in dat het onderscheid tussen kunstvormen voortvloeit uit het hanteren van verschillende ‘kunsttalen’, ‘middelen’ of ‘bouwstenen’ in de beeldende kunst, architectuur, film, fotografie, muziek, dans, theater.

LPD 3 De leerlingen tonen aan hoe kunst hun gedachten, gevoelens en gedragingen kan beïnvloeden.

Samenhang tweede graad: II-MEAV-d LPD A1, A2, A3

- ✓ In de eerste graad hebben leerlingen hun gedachten en gevoelens bij het waarnemen van kunst- en cultuuruitingen leren uitdrukken. In de tweede graad willen we leerlingen laten inzien welke invloed de interactie tussen de ervaring van de zintuiglijke waarneming, de eigen gedachten en eigen gevoelens bij het beschouwen van kunst- en cultuuruitingen kan hebben op hun gedrag.
- ✓ Je zorgt ervoor dat leerlingen de tijd mogen nemen, ze krijgen de mogelijkheid om trager te kijken en te luisteren. Ze stellen zich emotioneel en affectief open voor kunst. Ze genieten van kunst op een andere wijze dan ze gewoon zijn. Je laat ruimte voor de emoties die een kunstwerk kan oproepen. Kunst kan ontroeren, bevreemden, ontzetten, verzachten.
- ✓ Je zet leerlingen aan tot het verwoorden, verbeelden, verklanken van gedachten en gevoelens. Je laat leerlingen aanvoelen dat kunstervaring sterker kan worden als leerlingen zelf vanuit hun verbeelding kunst creëren.
- ✓ Je tracht leerlingen te motiveren om uit hun comfortzone te stappen. Leerlingen kunnen ook hun grenzen verleggen door in de huid van iemand anders te kruipen. Kunstbeleving versterkt hun empathisch vermogen.
- ✓ Leerlingen kunnen zelf op zoek gaan naar minder voor de hand liggende vormen van muziek, beeld, dans, woord/drama, film.

4.2 Beschrijven en begrijpen

LPD 4 De leerlingen situeren kunststromingen en kunststijlen binnen een kunsthistorisch referentiekader.

Samenhang tweede graad: II-GesVB-d LPD 5, 6, 9

- ✓ Je situeert kunststromingen en kunststijlen binnen een kunsthistorisch referentiekader (chronologisch of thematisch).
- ✓ Je hanteert dat kader als essentieel en permanent referentiekader bij de opbouw van het vak. Je legt een verband met de zeven periodes van het courante Westers historisch referentiekader.
- ✓ Een voorbeeld:

Historisch referentiekader (westers)	Kunsthistorisch referentiekader (westers)
Prehistorie (tot ca. 3.500 v.C.)	Prehistorische (grot)schilderkunst Prehistorische beeldhouwkunst
Oude Nabije Oosten (ca. 3.500 v.C. – ca. 800 v.C.)	Kunst van het oude Egypte Kunst van Mesopotamië
Klassieke Oudheid (ca. 800 v.C. – ca. 500 n.C.)	Griekse kunst Romeinse kunst
Middeleeuwen (ca. 500 – ca. 1500)	Pre romaanse kunst (voor ca. 1000 n.C.) Romaanse kunst (ca. 1000 – ca. 1200) Gotische kunst (ca. 1200 – ca. 1500)
	Renaissance (ca. 1400 – ca. 1600)
Vroegmoderne Tijd (ca. 1500 – ca. 1750)	Barok en rococo (ca. 1600 – ca. 1750)

Moderne Tijd (ca. 1750 – 1945)	Classicisme (eind 18e eeuw) Romantiek (eerste helft 19e eeuw) Realisme en naturalisme (midden 19e eeuw) Impressionisme (tweede helft 19e eeuw)
	Modernisme (avant-garde) (ca. 1900- ca. 1960), bv.: - 1900-1945: expressionisme, fauvisme, futurisme, kubisme, abstractie, dadaïsme, surrealisme, art nouveau, modern(istisch)e architectuur, atonale muziek, jazz, moderne dans... - 1945-1960: cobra, abstract expressionisme, serialisme (muz.)
Hedendaagse Tijd (1945-...)	Postmodernisme (hedendaagse of actuele kunst, sinds 1960), bv.: pop art, conceptuele kunst, installatiekunst, hyperrealisme, performances, multimediale kunst, cross-culturele en niet-westerse kunst, postmoderne en hedendaagse architectuur, minimalistische en hedendaagse muziek, filmmuziek, postmoderne en hedendaagse dans ...

LPD 5 De leerlingen situeren kunststromingen en kunststijlen in een intercultureel perspectief.

Samenhang tweede graad: II-GesVB-d LPD 5, 6, 7, 9

- ✓ Je legt aan leerlingen uit dat referentiekaders cultuurgebonden zijn en dus afhankelijk zijn van tijd en ruimte. Je laat de leerlingen kennis maken met een divers aanbod aan kunstuitingen, over de grenzen heen. Je relateert een eurocentrische visie op kunst door kunst vanuit heel de wereld aan bod te laten komen. Je leert leerlingen vanuit een divers perspectief naar kunst kijken. Multiperspectiviteit houdt in dat men zich los kan maken van het eigen cultureel perspectief.
- ✓ Je breidt het referentiekader uit met alternatieve kunstvormen, die vaak minder aan bod komen maar soms wel tot de leefwereld van leerlingen behoren. Je leert leerlingen verschillende culturele brillen opzetten: westerse en niet-westerse culturen, subculturen, jongerenculturen ...
- ✓ In de tweede graad zijn er 'mooie' kansen om niet-westerse culturen te onderzoeken in samenhang met het leerplan geschiedenis. Zo kan in het derde leerjaar samengewerkt worden rond de Arabische kunst (zoals die bv. nog in Spanje en Andalusië terug te vinden is), terwijl de ontdekkingsreizen in het vierde leerjaar uitnodigen om bv. de precolumbiaanse culturen in Amerika onder de loep te nemen. Koloniale kunst kun je van beide kanten bekijken.
- ✓ Een voorbeeld met suggesties naar niet-westerse kunst:

Historisch referentiekader (westers)	Kunsthistorisch referentiekader (westers)	Mogelijke linken naar niet-westerse kunst (*)
Prehistorie (tot ca. 3.500 v.C.)	Prehistorische (grot)schilderkunst Prehistorische beeldhouwkunst	Oude Chinese beschavingen (Gele Rivier, Jangtse ...)
		Indusbeschaving
Oude Nabije Oosten	Kunst van het oude Egypte	

(ca. 3.500 v.C. – ca. 800 v.C.)	Kunst van Mesopotamië	
Klassieke Oudheid (ca. 800 v.C. – ca. 500 n.C.)	Griekse kunst Romeinse kunst	Perzische kunst
Middeleeuwen (ca. 500 – ca. 1500)	Preromaanse kunst (voor ca. 1000 n.C.) Romaanse kunst (ca. 1000 – ca. 1200) Gotische kunst (ca. 1200 – ca. 1500)	Byzantijnse kunst Arabische kunst Precolumbiaanse kunst (Latijns-Amerika)
	Renaissance (ca. 1400 – ca. 1600) Barok en rococo (ca. 1600 – ca. 1750)	Ottomaanse kunst
Moderne Tijd (ca. 1750 – 1945)	Classicisme (eind 18e eeuw) Romantiek (eerste helft 19e eeuw) Realisme en naturalisme (midden 19e eeuw) Impressionisme (tweede helft 19e eeuw)	Oriëntalisme Japanse kunst (japonisme)
	Modernisme (avant-garde) (ca. 1900- ca. 1960), bv.: - 1900-1945: expressionisme, fauvisme, futurisme, kubisme, abstractie, dadaïsme, surrealisme, art nouveau, modern(istisch)e architectuur, atonale muziek, jazz, moderne dans ... - 1945-1960: cobra, abstract expressionisme, serialisme (muziek)	Afrikaanse kunst, Polynesische kunst ...
Hedendaagse Tijd (1945-...)	Postmodernisme (hedendaagse of actuele kunst, sinds 1960), bv.: pop art, conceptuele kunst, installatiekunst, hyperrealisme, performances, multimediale kunst, cross-culturele en niet-westerse kunst, postmoderne en hedendaagse architectuur, minimalistische en hedendaagse muziek, filmmuziek, postmoderne en hedendaagse dans ...	Postkolonialisme Cross-culturele en niet-westerse kunst

LPD 6 De leerlingen beschrijven de vormgeving van kunstwerken.

- ✓ Je laat een breed palet van kunst- en cultuuruitingen aan bod komen: beeldende en audiovisuele kunst, muziek, dans, architectuur, woord-drama, literatuur ... Je laat leerlingen daarbij stilstaan bij hoe verschillende kunstvormen zich in hun vorm onderscheiden.
- ✓ Je maakt hen bewust van het feit dat er binnen elke kunstvorm verschillende genres bestaan (bv. klassieke muziek, jazz, pop, dance ... of schilderkunst, fotografie, graffiti, tekenkunst ...).

- ✓ Je laat leerlingen kennis maken met het ambachtelijke, de techniciteit van verschillende kunsten.
- ✓ Je stimuleert leerlingen om de specifieke vormtaal van verschillende kunsten te onderscheiden en in hun eigenheid te verstaan.
- ✓ Je laat leerlingen beschrijven hoe een kunstwerk gemaakt is. Je onderzoekt samen met de leerlingen hoe een kunstenaar gebruik maakt van bouwstenen, technieken en materialen die specifiek zijn voor een bepaalde kunstvorm (de eigen 'kunsttaal' van elke kunstvorm).

LPD 7 De leerlingen beschrijven de inhoud van een kunstwerk.

- ✓ Het gaat over de inhoud, het verhaal, het thema, de boodschap of het concept van een kunstwerk. Je laat leerlingen zoeken naar de inhoud van kunstwerken via intens en gericht kijken of beluisteren. Je kan hiervoor modellen gebruiken. Je laat leerlingen uitleggen waar het kunstwerk volgens hen over gaat. Je kan leerlingen ook inhouden van kunstwerken doen vergelijken over de verschillende kunstvormen en in verschillende culturen. Je laat hen onderzoeken vanuit de bril van de cultuur zelf (blikverruiming).
- ✓ Je duidt zelf de inhoud van het kunstwerk, het thema vanuit de optiek van de kunstenaar, de kunsthistorische periode, vanuit bronnen buiten het kunstwerk die de inhoud verduidelijken. Je kan ook inhouden van kunstwerken vergelijken in verschillende (kunst)historische periodes: het alledaagse, feest, geboorte, dood, geschiedenis, liefde, leven, rituelen ...
- ✓ Je kan hierbij werken rond verhalen in de kunst (religieuze of Bijbelse verhalen, legenden, mythen, sagen). Leerlingen kunnen gefascineerd zijn door klassieke mythologische verhalen uit de Griekse en Romeinse Oudheid: ook die komen vaak terug in de kunst (zowel in de beeldende kunst als in de muziek). Vanzelfsprekend komen Bijbelse verhalen ook eeuwenlang aan bod in de (westerse) kunst. Ook in niet-westerse kunst zijn religieuze verhalen vaak het onderwerp.
- ✓ Je laat leerlingen inzien dat een kunstwerk geen 'vaste' inhoud heeft, dat de kijker en luisteraar mee de inhoud van een kunstwerk kan bepalen.

LPD 8 De leerlingen beschrijven de context van een kunstwerk.

Samenhang tweede graad: II-GesVB-d LPD 9

- ✓ Je laat leerlingen voorbeelden zoeken van de maatschappelijke, economische, religieuze, culturele inbedding van kunst binnen verschillende historische perioden en op verschillende plaatsen. De stijl waarin een kunstwerk gemaakt is, valt onder de 'culturele inbedding' (bv. gotiek, renaissance, barok ...).
- ✓ Je kan ook de 'persoonlijke context' van de kunstenaar betrekken op het kunstwerk: biografische elementen zijn soms noodzakelijk om een kunstwerk te begrijpen. Hier kan de link gelegd worden met psychologie: hoe kunnen bepaalde levensgebeurtenissen een kunstenaar en zijn werk beïnvloeden? Gekende voorbeelden zijn de levensverhalen van Frida Kahlo, Vincent Van Gogh, Edvard Munch, Bernini, Caravaggio, Beethoven, Michael Jackson, Lars Von Trier, William Forsythe ...

- ✓ Je ontdekt hoe vakmanschap, schoonheidsidealen, opdrachtgevers, het elitair of democratisch karakter van kunst doorheen de geschiedenis evolueren. Je schetst de gewijzigde positie van de kunstenaar en rol van de opdrachtgevers (kerk, hof, 'markt' ...).
- ✓ Je toont aan hoe de evolutie van wetenschap en techniek kunst bepaalden en bepalen (bv. architectuur, muziek, fotografie en film ...). Je illustreert dit aan de hand van verschillende kunstvormen. Architectuur bijvoorbeeld is rechtstreeks afhankelijk van de technische mogelijkheden waarover men beschikt. Voor muziek kan gewezen worden op de 'uitvinding' van nieuwe instrumenten (viool, piano, saxofoon ...). Ook de wisselwerking tussen wetenschap en techniek enerzijds en kunst anderzijds kan geïllustreerd worden, bv. via de figuur van Leonardo da Vinci, die wellicht ook in de geschiedenislessen aan bod komt als 'genie' uit de renaissance. Voorbeelden vind je ook in Panamarenko, Koen Van Mechelen, filmmuziek, de strandbeesten van Theo Jansen ...
- ✓ Je stimuleert leerlingen om kunst in verband te brengen met de maatschappij nu. Hoe kijken mensen nu naar kunst? Is er een verschil tussen jongeren en ouderen, culturen en subculturen ...?
- ✓ Je toont aan hoe de kunst zelf ook de maatschappij kan veranderen, hoe innovatie in een samenleving vaak zijn oorsprong vindt in de creativiteit van kunstenaars.

LPD 9 De leerlingen beschrijven de functie van een kunstwerk.

- ✓ Je laat leerlingen nadenken over het doel van een kunstwerk.
- ✓ Je toont aan dat kunstwerken een verschillende bedoeling kunnen hebben:
 - een idee vormgeven, informeren, in vraag stellen, iets aankaarten;
 - schoonheid creëren, decoreren, entertainen, behagen;
 - commercieel voordeel halen, populariteit verwerven;
 - maatschappelijk belang dienen, religieuze, politieke, sociale ... ideeën dienen;
 - revolteren, choqueren, een propagandamiddel zijn;
 - ondersteunen zoals muziek in een film, decor bij toneel of opera.
- ✓ Je kan deze 'functies' ook groeperen in een aantal categorieën:
 - filosofische functie: 'kunst doet denken' over de zin van het leven, over goed en kwaad, over schoonheid en lelijkheid ...;
 - politieke en economische functie: kunst als middel voor prestige, propaganda en reclame, maar ook om maatschappijkritiek te uiten;
 - narratieve functie: verhalen kunnen verschillende doelen dienen: om te leren (didactisch of educatief), om door te geven of te bewaren (conserverend), om de verbeelding te prikkelen (fantasie) of simpelweg om te ontspannen (diverterend of amuserend);
 - decoratieve functie (bv. in de toegepaste kunsten als architectuur, design, mode ...).

4.3 Analyseren

LPD 10 De leerlingen analyseren methodisch een kunstwerk.

- ✓ In de tweede graad beperk je je tot meerdere eenvoudige analyses, in de derde graad is er ruimte voor een meer grondige en complexe analyse van kunstwerken. Het analysemodel van M.T.A. van de Kamp ligt aan de basis van dit leerplan. Het verdient dus aanbeveling om dat model – al dan niet in aangepaste vorm – toe te passen.
- ✓ Bij de analyse hou je rekening met de vorm, de inhoud, de context en de functie van het kunstwerk. Je brengt de verschillende beschrijvende elementen samen om het kunstwerk te bekijken of te beluisteren.
- ✓ Je kan als leraar een of meerdere methodes aanbieden, maar je kan ook leerlingen mee in de keuze betrekken. Je ondersteunt leerlingen om een analyse met de nodige diepgang te maken. In de derde graad doen ze dit meer op zelfstandige basis en met een grotere diepgang.
- ✓ Je laat leerlingen het resultaat van hun analyse voorstellen. Het resultaat van de analyse kan op diverse manieren geduid worden: verwoorden, verbeelden, in beweging uitdrukken of verklanken.
- ✓ Je hanteert de resultaten als bron van dialoog en wederzijdse verrijking van inzicht.

4.4 Interpreteren en waarderen

LPD 11 De leerlingen tonen aan dat men een kunstwerk op verschillende manieren kan interpreteren.

Samenhang tweede graad: II-MEAV-d LPD A8

- ✓ Je toont aan hoe mensen doorheen tijd en ruimte en in een bepaalde context anders naar kunst gaan kijken en luisteren. Interpretatie wordt beïnvloed door het persoonlijke referentiekader, maar ook door kennis die verandert, door modetrends. Doorheen de tijd, vanop een andere plaats, vanuit een andere sociale context kijkt en luistert men op een andere manier naar kunstwerken. Visie, interpretatie en waardering veranderen.
- ✓ Voorbeelden hiervan zijn: het mysterie rond de identiteit van Da Vinci's 'Mona Lisa', de verschuiving van een kolonialistische blik naar een postkoloniale, de interpretatieverschuiving van 'Het huwelijk van Arnolfini' van Van Eyck, 'Le (mas)Sacre du printemps' van Stravinsky (muziek) en Nijinsky (choreografie), 'Le déjeuner sur l'herbe' van Manet, Banksy ...
- ✓ Je toont ook aan dat interpretatie van kunst beïnvloed wordt door de achtergrond, kennis en ervaringen van leerlingen. Ook zij worden beïnvloed door dominante interpretaties, denk bijvoorbeeld aan de 'influencers' binnen de sociale media.

LPD 12 De leerlingen drukken uit wat een kunstwerk voor hen betekent.

- ✓ Je begeleidt de leerlingen om alle elementen van hun analyse aan elkaar te verbinden en goed en kritisch te onderbouwen om tot een eigen interpretatie te komen. Je laat ze een onderscheid maken tussen meningen en feiten. Daarvoor moeten ze afwegen welke aspecten belangrijk zijn.
- ✓ Je begeleidt leerlingen in het zo goed mogelijk onderbouwen van hun standpunten met behulp van feiten en bron

LPD 13 De leerlingen tonen aan dat ze zich bewust zijn van de eigen culturele identiteit.

- ✓ Je leert leerlingen een gefundeerd waardeoordeel opbouwen en daarna verwoorden.
- ✓ Je stimuleert leerlingen in het inzicht en aanvoelen waarom kunst belangrijk kan zijn in hun leven, in hun gedachten en hoe het gevoelens kan beïnvloeden en hen laat groeien als persoon.
- ✓ Je stimuleert leerlingen in hun groei als betrokken cultuurparticipant.
- ✓ Je begeleidt leerlingen in de ontwikkeling van een eigen culturele identiteit: wie ze zijn, wat hun culturele voorkeuren zijn en hoe je die ontwikkelt. Dat cultureel bewustwordingsproces impliceert het ontwikkelen van een eigen culturele interesse, voorkeur, argumentatie. Het is via dat proces van cultuurreflectie dat een persoon zijn eigen unieke culturele identiteit ontwikkelt.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Een lokaal

- dat toelaat om zowel frontaal les te geven als de leerlingen gegroepeerd aan de slag te laten gaan;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
- met een grote, goed zichtbare kunsthistorische analoge of digitale tijdlijn met de in het leerplan opgesomde periodes. Idealiter laat deze tijdlijn toe om het referentiekader ook stapsgewijs op te bouwen;
- met een grote kaart van de wereld en Europa, analoog of digitaal;
- met de mogelijkheid om actualiteit een plaats te geven in het lokaal, analoog of digitaal.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

6 Concordantie

De concordantietabel geeft aan welke leerplandoelen cesuurdoelen (CD) realiseren. [zie disclaimer]

Leerplandoel	Cesuurdoelen
1	--
2	--
3	--
4	CD 4.7.1
5	CD 4.7.1
6	CD 4.7.1
7	CD 4.7.1
8	CD 4.7.1
9	CD 4.7.2
10	CD 4.7.2
11	CD 4.7.2
12	--
13	--

6.1 Cesuurdoelen

4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen.

Met inbegrip van kennis

***Feitenkennis**

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel waaronder de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader

***Conceptuele kennis**

- Bouwstenen, technieken en materialen van kunstuitingen
- Theorieën zoals esthetische, ethische en representatieve opvattingen over wat kunst is
- Kenmerkende kunsthistorische elementen zoals schoonheidsidealen, vakmanschap, het artistiek parcours, de rol van het bovennatuurlijke, abstractieniveaus, economische waarde, de aandacht voor de vorm, de mate van weerspiegeling of vervreemding van de maatschappij, de stijlkenmerken, de rol van de opdrachtgever(s), de rol in beeldvorming over het verleden of het heden, de rol in opinievorming, de betekenissen, de genderdimensie

***Procedurele kennis**

- Hanteren van meerdere perspectieven (multiperspectiviteit)
- Situeren van kunstuitingen in de maatschappelijke, historische en geografische context
- Analyseren en interpreteren op een kunsttechnische wijze

Met inbegrip van context

- Het cesuurdoel wordt gerealiseerd met artistieke expressievormen zoals architectuur, beeldende en audiovisuele kunsten, muziek, literatuur, toegepaste kunsten, podiumkunsten.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Analyseren

4.7.2 De leerlingen passen analysemethoden uit artistiek onderzoek binnen een aangereikte dataset toe.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel

*Conceptuele kennis

- Bouwstenen, technieken en materialen van kunstuitingen
- Kenmerkende kunsthistorische elementen vermeld in de conceptuele kennis van het cesuurdoel 4.7.1*

*Procedurele kennis

- Toepassen van analysemethoden uit artistiek onderzoek zoals visuele, auditieve, materiële, kwantitatieve, discours-, inhouds-, sociale netwerk- en contextanalyse, zelfanalyse
- Hanteren van meerdere perspectieven (multiperspectiviteit) zoals eerstepersoonsperspectief en derdepersoonsperspectief

Met inbegrip van context

- Het cesuurdoel wordt gerealiseerd met een aangereikte onderzoeksvraag en een aangereikte analyse-methode.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Toepassen

Inhoud

1	Algemene inleiding	4
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	4
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	4
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	5
1.4	Differentiatie	6
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	7
1.6	Tot slot	7
2	Situering	8
2.1	Samenhang met de eerste graad	8
2.2	Samenhang in de tweede graad binnen de studierichting	8
2.3	Plaats in de lessentabel.....	8
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Kunstbeschouwing en het vormingsconcept	8
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	10
3.4.1	Samenhang in de tweede graad	10
3.4.2	Samenhang met de derde graad.....	11
3.5	Aandachtspunten.....	11
4	Leerplandoelen	12
4.1	Beleven.....	12
4.2	Beschrijven en begrijpen.....	13
4.3	Analyseren.....	18
4.4	Interpreteren en waarderen	18
5	Basisuitrusting	19
6	Concordantie	19
6.1	Cesuurdoelen	20